

**RAQAMLI MUHITDA O'QUVCHILARNING MILLIY MUSIQIY QADRIYATLARINI
TARAQQIYOT STRATEGIYASI DOIRASIDA TARTIBGA SOLISH MEKANIZMLARI****Nazarova Dilnoza Eraliyevna**Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti
Tarix kafedrasida dotsenti, tarix fanlari falsafa doktori (PhD).**Berdiyeva Nozima Faxriddin qizi**Nizomiy nomidagi O'zbekiston Milliy pedagogika
universiteti (Musiqqa ta'limi) 1-kurs magistrantiE-mail: nozimafaxriddinovna@gmail.com**Annotatsiya**

Ushbu maqolada milliy taraqqiyot strategiyasi doirasida raqamli ta'lim muhitida o'quvchilarning milliy musiqiy qadriyatlarini tartibga solish va rivojlantirish mexanizmlari o'rganiladi. Globallashuv va raqamli transformatsiya jarayonlari jadal kechayotgan hozirgi sharoitda o'quvchilar musiqa bilan nafaqat an'anaviy sinf-dars muhitida, balki ijtimoiy tarmoqlar, onlayn platformalar, mobil ilovalar va multimedia resurslari orqali ham tanishmoqda. Bu holat milliy musiqiy merosni saqlash, o'quvchilarning estetik didi, musiqiy ongi va madaniy identifikatsiyasini rivojlantirish uchun ham imkoniyatlar, ham muayyan muammolarni yuzaga keltirmoqda. Tadqiqotning maqsadi raqamli muhitda milliy musiqiy qadriyatlarni samarali yetkazishga xizmat qiluvchi pedagogik, metodik va ijtimoiy-madaniy mexanizmlarni aniqlashdan iborat. Tadqiqot ilmiy-nazariy tahlil, kontent tahlil, qiyosiy tahlil va pedagogik umumlashtirish metodlariga asoslanadi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, o'quvchilarda milliy musiqiy qadriyatlarni rivojlantirish tashkiliy-pedagogik, axborot-metodik, ijtimoiy-madaniy va monitoring mexanizmlarining o'zaro uyg'unlashgan holda qo'llanilishini talab qiladi. Xulosa sifatida aytish mumkinki, raqamli texnologiyalar maqsadli, tizimli va pedagogik rahbarlik asosida qo'llanilganda o'quvchilarning musiqiy madaniyati hamda milliy o'zligini mustahkamlashda samarali vositaga aylanishi mumkin.

Kalit so'zlar: raqamli muhit, milliy musiqiy qadriyatlar, musiqa ta'limi, o'quvchilar, taraqqiyot strategiyasi, raqamli pedagogika, media madaniyat, pedagogik tartibga solish.

**МЕХАНИЗМЫ РЕГУЛИРОВАНИЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ МУЗЫКАЛЬНЫХ
ЦЕННОСТЕЙ УЧАЩИХСЯ В ЦИФРОВОЙ СРЕДЕ В РАМКАХ СТРАТЕГИИ
РАЗВИТИЯ****Аннотация**

В данной статье рассматриваются механизмы регулирования и развития национальных музыкальных ценностей учащихся в цифровой образовательной среде в рамках национальной стратегии развития. В условиях глобализации и стремительной цифровой трансформации учащиеся знакомятся с музыкой не только в традиционной классно-урочной среде, но и посредством социальных сетей, онлайн-платформ, мобильных приложений и мультимедийных ресурсов. Данная ситуация создаёт как новые возможности, так и определённые проблемы для сохранения национального музыкального наследия, развития эстетического вкуса, музыкального сознания и культурной идентичности учащихся. Цель исследования заключается в выявлении педагогических, методических и социокультурных механизмов, способствующих эффективной передаче национальных музыкальных ценностей в цифровой среде. Исследование основано на методах научно-теоретического анализа, контент-анализа, сравнительного анализа и педагогического обобщения. Результаты показывают, что развитие национальных

музыкальных ценностей у учащихся требует взаимосвязанного применения организационно-педагогического, информационно-методического, социокультурного и мониторингового механизмов. В заключение можно отметить, что при целенаправленном, системном использовании и педагогическом сопровождении цифровые технологии могут стать эффективным средством укрепления музыкальной культуры и национальной идентичности учащихся.

Ключевые слова: цифровая среда, национальные музыкальные ценности, музыкальное образование, учащиеся, стратегия развития, цифровая педагогика, медиакультура, педагогическое регулирование.

MECHANISMS FOR REGULATING STUDENTS' NATIONAL MUSICAL VALUES IN THE DIGITAL ENVIRONMENT WITHIN THE FRAMEWORK OF THE DEVELOPMENT STRATEGY

Abstract

This article examines the mechanisms for regulating and developing students' national musical values in the digital educational environment within the framework of the national development strategy. In the context of globalization and rapid digital transformation, students become acquainted with music not only in the traditional classroom environment, but also through social networks, online platforms, mobile applications and multimedia resources. This situation creates both new opportunities and certain challenges for preserving national musical heritage and developing students' aesthetic taste, musical consciousness and cultural identity. The purpose of the study is to identify pedagogical, methodological and socio-cultural mechanisms that contribute to the effective transmission of national musical values in the digital environment. The research is based on the methods of scientific-theoretical analysis, content analysis, comparative analysis and pedagogical generalization. The results show that the development of national musical values among students requires the interconnected application of organizational-pedagogical, informational-methodological, socio-cultural and monitoring mechanisms. In conclusion, it can be noted that, when used purposefully and systematically with pedagogical support, digital technologies can become an effective means of strengthening students' musical culture and national identity.

Keywords: digital environment, national musical values, music education, students, development strategy, digital pedagogy, media culture, pedagogical regulation.

Kirish

XXI asrda raqamli texnologiyalar ta'lim, madaniyat va ijtimoiy muloqotga ta'sir ko'rsatuvchi asosiy omillardan biriga aylandi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi nafaqat o'quvchilarning axborot olish usullarini, balki ularning san'at, musiqa va madaniy qadriyatlarni idrok etish tarzini ham o'zgartirmoqda. Bugungi kunda o'quvchilar musiqa bilan ijtimoiy tarmoqlar, videoplatformalar, mobil ilovalar, onlayn darslar va multimedia resurslari kabi turli raqamli kanallar orqali tanishmoqda. Shu sababli musiqa ta'limini endilikda faqat an'anaviy sinf mashg'ulotlari bilan cheklab bo'lmaydi.

Milliy musiqiy qadriyatlar madaniy identifikatsiyaning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Ular xalqning tarixiy xotirasi, estetik dunyoqarashi, an'analari, badiiy tafakkuri va ma'naviy merosini aks ettiradi. O'zbekistonda maqom, xalq qo'shiqlari, an'anaviy cholg'u ijrochiligi va og'zaki musiqiy an'analar yoshlarning ma'naviy-estetik tarbiyasida muhim o'rin tutadi. Biroq raqamli muhitda o'quvchilar juda keng ko'lamdagi musiqiy kontent bilan duch keladi. Ularning

barchasi ham ta'limiy, estetik yoki milliy-madaniy ahamiyatga ega emas.

Milliy taraqqiyot strategiyasi doirasida ta'lim sifatini oshirish, yoshlarning ma'naviy rivojlanishini mustahkamlash, milliy madaniyat va san'atni targ'ib qilish hamda ta'lim jarayoniga innovatsion texnologiyalarni joriy etishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Mazkur ustuvor yo'nalishlar raqamli muhitda milliy musiqiy qadriyatlarni tartibga solish mexanizmlarini ishlab chiqish zaruratini yuzaga keltiradi.

Ushbu maqolaning maqsadi taraqqiyot strategiyasi doirasida raqamli muhitda o'quvchilarning milliy musiqiy qadriyatlarini tartibga solishning asosiy mexanizmlarini aniqlash va ilmiy jihatdan asoslashdan iborat.

Adabiyotlar tahlili

Ta'limda raqamli texnologiyalardan foydalanish masalasi zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda keng o'rganilgan. Tadqiqotchilar raqamli ta'lim muhiti o'quvchilarning bilim olish imkoniyatlarini kengaytirishi, mustaqil ta'limni qo'llab-quvvatlashi hamda o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi o'zaro muloqotning yangi shakllarini yaratishini ta'kidlaydilar. Oblinger, Oblinger va Lippincott (2005) "Net Generation", ya'ni raqamli avlod avvalgi avlodlardan farqli tarzda ta'lim olishini, ular vizual, interaktiv va texnologiyalarga asoslangan o'quv muhitiga ko'proq moslashganini qayd etadi.

Yoshlar identifikatsiyasi va raqamli media o'rtasidagi bog'liqlik ham xalqaro tadqiqotlarda tahlil qilingan. Buckingham (2007) fikricha, raqamli media yoshlarning o'zligini anglash, o'zini ifoda etish va madaniy ishtirokini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Bu fikr musiqa ta'limi uchun ayniqsa dolzarbdir, chunki musiqa o'quvchilar orasida madaniy identifikatsiya va emotsional ifodaning eng kuchli shakllaridan biri hisoblanadi.

Ijtimoiy tarmoqlar bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar onlayn platformalar muloqot, madaniy iste'mol va ta'lim amaliyotlariga ta'sir ko'rsatishini ko'rsatadi. Kapoor va hammualliflar (2017) ijtimoiy tarmoqlar axborot almashinuvi, hamkorlik va madaniy muloqot uchun kuchli muhitga aylanganini ta'kidlaydi.

Milliy nuqtai nazardan qaralganda, musiqiy merosni saqlash va targ'ib qilish yosh avlodning ma'naviy hamda madaniy rivojlanishi bilan uzviy bog'liq. O'zbek milliy musiqasi, jumladan maqom san'ati, xalq qo'shiqlari va an'anaviy cholg'u ijrochiligi o'quvchilarning estetik didi, milliy g'ururi va madaniy xotirasini rivojlantirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

Metodologiya

Ushbu tadqiqot nazariy-tahliliy xarakterga ega. U raqamli ta'lim va milliy musiqiy qadriyatlar bilan bog'liq pedagogik, madaniy va metodik yondashuvlarni tahlil qilishga asoslanadi.

Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi: ilmiy-nazariy tahlil, kontent tahlil, qiyosiy tahlil va pedagogik umumlashtirish.

Tadqiqotning obyekti — o'quvchilarda milliy musiqiy qadriyatlarni rivojlantirish jarayoni.

Tadqiqotning predmeti — ushbu jarayonni raqamli muhitda tartibga solish va pedagogik jihatdan yo'naltirish mexanizmlari.

Natijalar

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, raqamli muhitda o'quvchilarning milliy musiqiy qadriyatlarini tartibga solish o'zaro bog'liq mexanizmlar tizimi orqali amalga oshirilishi lozim. Ushbu mexanizmlar tashkiliy-pedagogik, axborot-metodik, ijtimoiy-madaniy va monitoring mexanizmlarini o'z ichiga oladi.

1-jadval. Raqamli muhitda o'quvchilarning milliy musiqiy qadriyatlarini tartibga solish mexanizmlari

Mexanizm	Asosiy mazmuni	Amaliy shakllari	Kutiladigan natija
Tashkiliy-pedagogik mexanizm	Dars va darsdan tashqari faoliyatda milliy musiqiy materiallardan maqsadli foydalanish	Onlayn darslar, videodarslar, virtual kutubxonalar, interaktiv topshiriqlar	O'quvchilarda milliy musiqaga qiziqish va ongli musiqiy idrok shakllanadi
Axborot-metodik mexanizm	Raqamli kontentni ilmiy, estetik va yosh xususiyatlariga mos mezonlar asosida tanlash	Elektron darsliklar, audio-video materiallar, raqamli notalar, mobil ilovalar	O'quvchilar sifatli va pedagogik jihatdan saralangan musiqiy resurslar bilan ishlaydi
Ijtimoiy-madaniy mexanizm	Milliy musiqani o'quvchilarning kundalik raqamli muhitida targ'ib qilish	Ijtimoiy tarmoqlar, reels, podkastlar, onlayn tanlovlar, ijodiy loyihalar	Milliy musiqa o'quvchilarning madaniy hayotining tabiiy qismiga aylanadi
Monitoring mexanizmi	O'quvchilarning musiqiy qiziqishlari va faoliyatini kuzatish hamda baholash	So'rovnomalar, testlar, elektron portfoliolar, tinglash-tahlil topshiriqlari	O'quvchilarning musiqiy rivojlanish darajasi aniqlanadi, baholanadi va yo'naltiriladi

Muhokama

Tadqiqot natijalari raqamli muhit o'quvchilarning milliy musiqiy qadriyatlarini rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar yaratishini ko'rsatadi. Raqamli vositalar orqali milliy musiqa faqat tarixiy yoki nazariy mavzu sifatida emas, balki jonli madaniy tajriba sifatida ham taqdim etilishi mumkin. Audio yozuvlar, video ijrolar, interaktiv topshiriqlar va ijtimoiy tarmoqlardagi loyihalar milliy musiqani o'quvchilar uchun yanada tushunarli va jozibador qiladi.

Biroq raqamli muhitdan samarali foydalanish pedagogik tartibga solishga bog'liq. Agar o'quvchilar musiqiy kontentni yo'naltirilmagan holda iste'mol qilsalar, ular ko'proq ommabop, sodda va ko'ngilochar musiqalarni afzal ko'rishlari mumkin. Bu esa musiqadagi badiiy chuqurlik, milliy identifikatsiya va estetik mazmuni anglash qobiliyatini susaytirishi ehtimoldan xoli emas. Shu sababli o'quvchilar o'quvchilarda tanqidiy tinglash ko'nikmasi va media madaniyatni rivojlantirishlari zarur.

Demak, raqamli texnologiyalarni faqat texnik vosita sifatida ko'rish to'g'ri emas. Ularni mazmunli kontent, aniq maqsad va uzluksiz pedagogik yo'naltirishni talab qiladigan ta'limiy muhit sifatida tushunish lozim. Shu ma'noda, o'quvchilarni milliy musiqiy qadriyatlar sari yo'naltirishda o'qituvchi asosiy shaxs bo'lib qoladi.

Amaliy tavsiyalar

Ta'lim muassasalarida maqom, xalq qo'shiqlari va an'anaviy cholg'ularni o'z ichiga olgan milliy musiqaga oid raqamli resurslar yaratilishi lozim. Musiqa o'qituvchilari o'quvchilarning qiziqishini oshirish uchun darslarda audio, video, interaktiv va vizual materiallardan foydalanishlari maqsadga muvofiqdir. Ijtimoiy tarmoqlar milliy musiqiy kontentni yoshlar uchun tushunarli va qiziqarli shaklda targ'ib qilish vositasi sifatida qo'llanilishi mumkin.

Shuningdek, o'quvchilarga tanqidiy tinglash, musiqiy taqqoslash va tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantiruvchi topshiriqlar berilishi kerak. Elektron portfoliolar o'quvchilarning musiqiy rivojlanishi va ijodiy faoliyatini kuzatishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Bundan tashqari, o'qituvchilarning raqamli pedagogik kompetensiyasini oshirish uchun treninglar va amaliy seminarlar tashkil etish muhimdir.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, raqamli muhit o'quvchilarning musiqiy dunyoqarashi, estetik didi va madaniy identifikatsiyasini shakllantirishda muhim omilga aylangan. Ushbu sharoitda milliy musiqiy qadriyatlarini tartibga solish va rivojlantirish maqsadli pedagogik faoliyat, sifatli raqamli kontent hamda tizimli monitoringni talab qiladi.

Tadqiqotda raqamli muhitda o'quvchilarning milliy musiqiy qadriyatlarini tartibga solishning to'rtta asosiy mexanizmi aniqlandi: tashkiliy-pedagogik, axborot-metodik, ijtimoiy-madaniy va monitoring mexanizmlari. Mazkur mexanizmlar bir-birini to'ldirib, o'quvchilarning musiqiy madaniyatini rivojlantirish uchun yagona tizimni shakllantiradi.

Milliy musiqa o'quvchilarning milliy o'zligini mustahkamlash, estetik tafakkurini rivojlantirish, ma'naviy immuniteti va madaniy xotirasini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Raqamli texnologiyalar maqsadli va pedagogik asosda qo'llanilganda milliy musiqiy merosni o'quvchilar uchun yanada qulay, jozibador va mazmunli qilish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Buckingham, D. (Ed.). (2007). *Youth, identity, and digital media*. MIT Press.
2. Kapoor, K. K., Tamilmani, K., Rana, N. P., Patil, P. P., Dwivedi, Y. K., & Nerur, S. (2017). Advances in social media research: Past, present and future. *Information Systems Frontiers*, 20, 531–558. <https://doi.org/10.1007/s10796-017-9810-y>
3. Laamarti, F., Eid, M., & El Saddik, A. (2014). An overview of serious games. *International Journal of Computer Games Technology*, 2014, 1–15. <https://doi.org/10.1155/2014/358152>
4. Oblinger, D. G., Oblinger, J. L., & Lippincott, J. K. (2005). *Educating the net generation*. EDUCAUSE.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. (2023). "O'zbekiston — 2030" strategiyasi to'g'risida. Toshkent.
6. O'zbekiston Respublikasi. (2020). *Ta'lim to'g'risidagi Qonun*. Toshkent.
7. Zhai, X., Chu, X., Chai, C. S., Jong, M. S. Y., Istenič Starčič, A., Spector, M., Liu, J., Jing, Y., & Li, Y. (2021). A review of artificial intelligence in education from 2010 to 2020. *Complexity*, 2021, 1–18. <https://doi.org/10.1155/2021/8812542>

